

ASTIONIM (SHAHAR NOMI) KOMPONENTLI MAQOLALAR

Termiz davlat pedagogika instituti

Tillar fakulteti 4-bosqich talabasi

Norqobilova Safina

norkobilovva205@gmail.com

Termiz davlat pedagogika instituti

Tillar fakulteti,

Gumanitar yo‘nalishlarda

chet tillar kafedrasida o‘qituvchisi

Mirzayeva Feruza

Feruzamirzayeva1983@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada astionim (shahar nomi) komponentli maqolalar lingvistik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda shahar nomlari ishtirok etgan maqollarning semantik, strukturaviy va madaniy xususiyatlari o‘rganiladi. Shuningdek, turli xalqlar og‘zaki ijodida uchraydigan astionimli maqollarning mazmuni, ularning tarixiy va hududiy bog‘liqligi yoritiladi. Maqolada bunday birliklarning xalq dunyoqarashi, mentaliteti hamda ijtimoiy tajribasini ifodalashdagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. o‘rtasidagi uzviy aloqani aks ettiruvchi muhim vosita ekanini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: astionim, shahar nomi, maqollar, paremiologiya, lingvistik tahlil, semantika, strukturaviy xususiyatlar, madaniyat, xalq og‘zaki ijodi, milliy mentalitet, toponimika, frazeologik birliklar

Аннотация. В данной статье рассматриваются пословицы с компонентом астионима (названия города) с лингвистической точки зрения. В исследовании анализируются семантические, структурные и культурные особенности пословиц, содержащих названия городов. Также освещается содержание астионимических пословиц, встречающихся в устном народном творчестве различных народов, их историческая и территориальная обусловленность. Особое внимание уделяется роли

данных языковых единиц в отражении народного мировоззрения, менталитета и социального опыта. Результаты исследования показывают, что пословицы с компонентом астионима являются важным средством отражения взаимосвязи языка и культуры

Ключевые слова: астионим, название города, пословицы, паремиология, лингвистический анализ, семантика, структурные особенности, культура, устное народное творчество, национальный менталитет, топонимика, фразеологические единицы

Annotation. This article examines proverbs containing an astionym (city name) component from a linguistic perspective. The study analyzes the semantic, structural, and cultural features of proverbs that include city names. It also explores the content of such proverbs found in the oral traditions of different peoples, as well as their historical and territorial background. Special attention is paid to the role of these linguistic units in reflecting worldview, mentality, and social experience. The results show that proverbs with astionym components serve as an important means of expressing the interconnection between language and culture.

Keywords: astionym, city name, proverbs, paremiology, linguistic analysis, semantics, structural features, culture, folklore, national mentality, toponymy, phraseological units.

Astionimlar — bu shahar nomlarini bildiruvchi toponimik birliklar bo‘lib, ular tilshunoslikda muhim o‘rin egallaydi. Shahar nomlari ko‘pincha tarixiy voqealar, madaniy markazlar, iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy hayot bilan bog‘liq bo‘ladi.

Shu sababli ular xalq og‘zaki ijodida, xususan maqollarda keng qo‘llanadi. Astionim komponentli maqollarda shahar nomlari nafaqat aniq geografik joyni bildiradi, balki ko‘chma va ramziy ma’noda ham ishlatiladi. Masalan, ayrim shaharlar boylik, savdo, ilm-fan yoki hunarmandchilik markazi sifatida tasvirlanadi. Shu orqali maqollarda muayyan shahar bilan bog‘liq stereotiplar, tarixiy xotira va ijtimoiy qarashlar ifodalanadi. Bunday maqollar semantik jihatdan boy bo‘lib, ularda shahar nomlari orqali umumlashtirilgan fikr, pand-nasihati yoki hayotiy tajriba beriladi. Masalan, mashhur shaharlar tilga olingan

maqollarda ularning obro'si, nufuzi yoki o'ziga xos xususiyatlari aks ettiriladi. Bu esa maqollarning obrazlilikini oshiradi va ularni yanada ta'sirchan qiladi. Astionim komponentli maqollar madaniyatlararo tadqiqotlarda ham muhim ahamiyatga ega. Chunki turli xalqlarda bir xil yoki o'xshash shahar nomlari turlicha ma'no yuklashi mumkin. Bu esa xalq mentaliteti va tarixiy rivojlanishidagi farqlarini ko'rsatadi.

Shuningdek, bunday maqollar sotsiologik va etnologik jihatdan ham qimmatli hisoblanadi. Ular orqali jamiyatning shahar va urbanizatsiyaga bo'lgan munosabati, iqtisodiy hayot, savdo aloqalari hamda madaniy qadriyatlari o'rganiladi. Astionimlar maqollarda ko'pincha qisqa, lo'nda va obrazli shaklda qo'llanib, tilning ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi.

Astionim komponentli maqollar tilning obrazlilik va ifodaviylik imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Bunday maqollarda shahar nomlari ko'pincha umumlashtirilgan tushunchaga aylanib, muayyan ijtimoiy hodisa yoki insoniy sifatni ifodalaydi. Masalan, yirik savdo markazlari sifatida tanilgan shaharlar boylik va farovonlik timsoli sifatida ishlatilsa, ilm-fan markazlari esa bilim va ma'rifat ramzi sifatida qo'llanadi. Shu orqali maqollarda konkret geografik nomlar orqali umumiy hayotiy xulosalar beriladi.

Bundan tashqari, astionimlar maqollarda tarixiy voqealar bilan ham chambarchas bog'liq bo'ladi. Ayrim shaharlar tarixda muhim siyosiy yoki madaniy markaz bo'lganligi sababli, ularning nomi xalq xotirasida mustahkam o'rin egallagan. Natijada bunday nomlar maqollarda ramziy ma'noda qo'llanib, o'tmish tajribasini hozirgi avlodga yetkazadi. Bu esa maqollarning tarixiy xotira funksiyasini yanada kuchaytiradi.

Astionim komponentli maqollar stilistik jihatdan ham muhimdir. Ular nutqqa aniqlik, qisqalik va ta'sirchanlik baxsh etadi. Shahar nomlari orqali yaratilgan obrazlar tinglovchi yoki o'quvchida aniq tasavvur uyg'otadi, bu esa kommunikativ samaradorlikni oshiradi. Ayniqsa, bunday maqollar og'zaki nutqda tez esda qolishi va oson qo'llanishi bilan ajralib turadi.

Shuningdek, astionimlar maqollarda baholovchi (evaluativ) funksiyani ham bajaradi. Ular orqali muayyan hodisa yoki shaxsga ijobiy yoki salbiy munosabat bildiriladi. Bu esa maqollarning tarbiyaviy va didaktik ahamiyatini oshiradi. Natijada astionim komponentli

maqollar nafaqat til birligi, balki ijtimoiy ong va madaniy qadriyatlarni shakllantiruvchi vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Xulosa qilib aytganda, astionim komponentli maqollar til, tarix va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni yorituvchi muhim manba bo‘lib, ularni o‘rganish xalqning dunyoqarashi va tafakkurini chuqur anglashga xizmat qiladi

References

1. Mieder, W. (2004). *Proverbs: A Handbook*. Greenwood Press.
2. Schipper, M. (2009). *Never Say ‘I’: Proverbs and Sayings*. Oxford University Press.
3. Taylor, A. (2012). *The Proverb*. Harvard University Press.
4. Harmer, J. (2007). *How to Teach English*. Pearson Education.
5. Mirzaeva, Feruza. “Структурно-семантические характеристики английских и узбекских пословиц с существительными компонентами.” *Универсальная индексная библиотека Вестника педагогов нового Узбекистана*, vol. 1, no. 11, 30 Nov. 2023, pp. 64–67.
6. Mirzayeva F. "Proverb as an object of linguistic research" *World Bulletin of Social Sciences* (33), 82-87, 2024.
7. Mirzayeva F. "Contrastive study of proverbs with a hydronom component in English and Uzbek languages" *The Peerian Journal* (40),36-38, 2025.